

PRIMEDBE NA POSTOJEĆI ZAKON O VRAĆANJU IMOVINE CRKVAMA I VERSKIM ZAJEDNICAMA

I Kada govorimo o postojećem Zakonu o vraćanju imovine crkvama i verskim zajednicama VLADA REPUBLIKE SRBIJE NE PRIMENJUJE ovaj Zakon. Ovu činjenicu utvrdio je Zaštitnik građana u svom redovnom godišnjem izveštaju za 2010. godinu od 15.03.2011. Svojevrсна blokada primene ovog zakona od strane Vlade RS,ogleda se u sledećem:

1. **Vlada RS nije imenovala direktora Direkcije za restituciju**, iako je direktoru te Direkcije istekao mandat 31.12.2010.
2. **Prekoračenje propisanih rokova za donošenje rešenja** iz čl. 31 Zakona o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama, po zahtevima koji su blagovremeno podneti.
3. **Ovaj zakon nikada se nije u celosti ni primenjivao**. To se odnosi na novčano obeštećenje (novčanu naknadu), kao i na vraćanje druge imovine (zamenska restitucija), iako su takvi oblici vraćanja izričito propisani odredbama čl. 16 i čl. 4 ovog zakona.
4. **Neobezbeđivanje potrebne materijalne osnove za izvršavanje ovog zakona od strane Vlade RS, kao predlagača**, zbog čega je, pored ostalog, i došlo do neizvršavanja ovog zakona.
5. **Vlada RS je insistirala na donošenju Zakona o privatizaciji i Zakona o planiranju i izgradnji**, bez zaštitnih mera, kada je u pitanju crkvena imovina koja je predmet restitucije.
6. **Vlada RS najavljuje donošenje i niza drugih neustavnih propisa i mera**, kojima će dodatno onemogućiti, odnosno, otežati ostvarivanje prava crkava i verskih zajednica na imovinu. Tako vlada RS radi na tome da se stavi van snage, odnosno, da se suštinski izmeni ovaj zakon o vraćanju crkvene imovine, iako je to suprotno opštem interesu i činjenici, da je odavno protekao rok za podnošenje zahteva i za donošenje odluka po tom zakonu. Konačno, to je u suprotnosti i sa nedavno donetom odlukom Ustavnog suda o ustavnosti ovog Zakona.

II Pravne posledice neprimenjivanja zakona o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama, ogledaju se u sledećem:

1. **Crkvama i verskim zajednicama je vraćen samo manji deo imovine** iz podnetih zahteva.
2. **Neprimenjivanje ovog zakona je, pre svega, suprotno ustavnom načelu vladavine prava iz čl. 3 Ustava RS**, u pogledu ostvarivanja Ustavom zajamčenih ljudskih prava. **U tome se izražava i neizvršavanje ustavne nadležnosti Vlade RS iz čl. 123 tač. 2 Ustava RS, da izvršava zakone Narodne skupštine.**
3. **Time se ugrožavaju Ustavom zajamčena ljudska prava tradicionalnih crkava i verskih zajednica, kao i njihovih vernika**, a, pre svega, pravo na imovinu iz čl. 58 Ustava RS, kao i njihova prava iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Rim, 04.11.1950.).
4. **Direktne posledice po opšti i javni interes**, koji je sadržan u gore označenim odredbama čl. 43 st. 2 i čl. 44 st. 2 Ustava RS.

5. **Dodatno onemogućavanje, odnosno, ograničavanje vraćanja imovine, zbog paralelne primene Zakona o privatizaciji i Zakona o planiranju i izgradnji**, jer ova dva zakona ne sadrže potrebna ograničenja u pogledu restitucije crkvene imovine i imovine građana.
6. **Velika imovinska šteta za tradicionalne crkve i verske zajednice**, koja se odražava u nemogućnosti da izvršavaju svoju ustavnu i zakonsku ulogu, bez pune restitucije.

III Predlozi i mere za prevazilaženje ovog problema

1. **Puna primena i izvršavanje ovog Zakona** od strane Vlade RS.
2. **Hitno imenovanje direktora Direkcije za restituciju.**
3. **Postavljanje pitanja odgovornosti Vlade RS Narodnoj skupštini** za neizvršavanje ovog zakona.
4. **Tradicionalne Crkve i verske zajednice su već podnele inicijativu Ustavnom sudu za ocenu ustavnosti pojedinih odredbi Zakona o planiranju i izgradnji.**
5. **Vlada RS bi trebalo da pokrene postupak izmena i dopuna Zakona o planiranju i izgradnji, kao i Zakona o privatizaciji**, u smislu ograničavanja primene, u odnosu na imovinu koja je predmeta vraćanja crkvama i verskim zajednicama, kao i građanima.
6. **Ne treba donositi nove propise, kojima bi se onemogućilo ili otežalo vraćanje crkvene i privatne imovine.**
7. **O zahtevima crkava i verskih zajednica u postupku restitucije, može odlučivati isključivo državna Direkcija za restituciju, a ne lokalna samouprava**, jer je tako izričito propisano odredbama ovog Zakona.
8. **Potrebno je doneti dodatne pravne, ekonomske i podsticajne mere za obezbeđivanje materijalne osnove za restituciju**, kako za crkve i verske zajednice, tako i za građane.
9. **Tradicionalne Crkve i verske zajednice odlučne su da zahtevaju punu zaštitu svojih prava i interesa** pred domaćim sudovima, kao i pred Evropskim sudom za ljudska prava, a o ovom problemu, obavestiće i sve zainteresovane i uticajne subjekte.

IV Kada govorimo o predlogu nacrta Zakona o denacionalizaciji

1. Izražavamo veliku zabrinutost kada je reč o povraćaju jevrejske imovine i kada je reč o zakonu koji priprema Vlada Republike Srbije.
Naša zabrinutost bazira na činjenici da do sada Vlada Republike Srbije nije pokazala ni dobru volju da razgovara sa nama. U pismu prethodnog ministra finansija, gospodje Diane Dragutinović, broj 021-01-42/2008-08 od 19.08.2008 godine, upućenog direktoru Direkcije za povracaj imovine, gospodinu Vladimiru Todoroviću, nedvosmisleno se ukazuje na nameru da će se donošenjem novog Zakona o denacionalizaciji u "javnom interesu" predvideti umanjivanje obeštećenja bivših vlasnika oduzete imovine u odnosu na punu vrednost imovine, a naknada u obliku druge nepokretnosti će imati karakter obeštećenja, a ne restitucije. To će, kako se u tom pismu navodi, učiniti neophodnim i istovremene izmene i dopune

Zakona o vraćanju (restituciji) crkvama i verskim zajednicama. Ministarstvo finansija je smatralo da Srbija ne treba da prihvati "Terezinsku deklaraciju" i zato delegacija Srbije nije prisustvovala sastanku u Pragu, pa je u tom smislu, Srbija sebe svrstala u ulogu posmatrača, kao jedina evropska država osim Vatikana, koja u početku, nije prihvatila "Terezinsku deklaraciju". A ta deklaracija, kada je reč o imovini opljačkanoj za vreme Holokausta, je obavezivala samo u moralnom smislu one koji su deklaraciju prihvatili. Srbija nije bila spremna na moralnu obavezu.

Posto je 31. avgusta 2009. usvojen o Zakon o planiranju i izgradnji, kojim smo ostali bez zemlje koja bi trebalo da nam bude vraćena, **Srbija se predomisli i naknadno je prihvatila "Terezinsku deklaraciju"** u tišini i bez moralne obaveze da nam vrati zemlju jer je, par dana pre toga, usvajanjem tog Zakona o planiranju i izgradnji, Vlada zemlju koja nije njena, poklonila onima kojima ta zemlja ne pripada.

2. 1941. Nemci su nas, na teritorijama koje su okupirali, opljačkali, ponižavali, zlostavljali, zverski mučili i na kraju poubijali.

Do 1940. godine jevrejski kapital u svim bankama iznosio je 4.1%. Zabrana korišćenja bankarskih računa stupila je na snagu 31. maja 1941. godine, a 22. juna 1941 konfiskovana je nepokretna imovina. Oktobra 1942. Nemci prebacuju jevrejsku imovinu na Nedićevu vladu da tu imovinu rasproda. Svi članovi Ministarskog saveta Milana Nedića, potpisali su Uredbu o pripadnosti imovine Jevreja u Srbiji, kojom sva jevrejska imovina postaje vlasništvo Srpskog naroda. Jevrejska imovina tako prodana -1945. godine, ponovo nam je oduzeta kroz razne zakone o nacionalizaciji, konfiskaciji, sekvestraciji itd. Prema Nacrtu Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju, jevrejska imovina će **biti vraćena onima koji su je imali 1945. godine, a ne Jevrejima.**

3. Nacrt zakona mora uzeti u obzir da je pljačka jevrejske imovine rezultat najtragičnijeg zločina XX veka – Holokausta. Načelo ovog zakona bi morao to uzeti u obzir jer imovina nije izgubljena samo nacionalizacijom, sekvestracijom i konfiskacijom od strane države nego i zbog uništenja čitavih jevrejskih porodica za vreme nacističke okupacije Srbije. Jevrejska zajednica u Srbiji izgubila je 86% svojih članova u Holokaustu.

Nacrt zakona bi morao obuhvatiti i restituciju imovine oduzete u najsurovijim okupacionim i kvislinškim uslovima u periodu od 1941. do 1945. godine. Odbacivanje našeg pravednog i razumnog zahteva da zakon obuhvati, kada je jevrejska imovina u pitanju, periodu od 1941. do 1945. godine, po našem mišljenju ima ideološki motivaisane razloge – rehabilitaciju kvislinške vlade.

Neubuhvatajući ovaj period automatski se isključuje mogućnost da preživeli naslednici uopšte traže ono što im je oduzeto.

Kako kaže profesor istoričar Dr. Ranko Končar, apsurdno je isključiti teror, uništenje, pljačku, i oduzimanje ukupne imovine Jevreja, koji su u to vreme bili izloženi genocidu.

Nekima smeta da se pokaže da je Nedićeva vlada radila protiv interesa građana Srbije, u ovom slučaju Jevreja. Kako kaže istoričar gospođa Olivera Milosavljević, da se ignorisanje prava Jevreja na povraćaj imovine može tumačiti kao istorijski revizionizam kojim se pokušavaju rehabilitovati kvislinzi.

4. Savez jevrejskih opština, i pored svega iznetog, postoji već 90 godina. U periodu posle II Svetskog rata opstali smo zahvaljujući solidarnosti svetske jevrejske zajednice. Ako ne dobijemo svoju imovinu natrag, lako je pretpostaviti da ćemo prestati da postojimo. Ja ne želim da verujem da postoji takva namera Vlade Republike Srbije. Ipak, mi ćemo se svim legalnim sredstvima boriti za svoje, pravedne i razumne zahteve.

V Zaključak

Opstanak Jevrejske zajednice zavisi od povraćaja naše imovine i u direktnoj je vezi sa tim. Zato ističemo da su naši zahtevi pravedni i razumni. Ne smemo dozvoliti da ideološki motivisani razlozi dovedu do gašenja Jevrejske zajednice u Srbiji.

Moramo da ponovimo da je ukupna jevrejska imovina oduzeta na nemačkom okupacionom području, početkom okupacije Srbije, a da je takozvano «Konačno rešenje jevrejskog pitanja» na istom području okončano 10. marta 1942. godine, kada su i poslednji Jevreji (žene i deca) zatočeni u logoru smrti na Beogradskom sajmištu, ugušeni u «Dušegubkama» - zatvorenim kamionima.

(Istoričar profesor Dr. Milan Koljanin)

Naši pravedni i razumni zahtevi su bili i danas su:

1. Da se imovina bez naslednika, Jevreja koji su pobijeni u Holokaustu, transformiše u Fond koji će služiti isključivo za život i rad Jevrejske zajednice u Srbiji, za ispunjenje ciljeva zbog kojih postojimo, za obrazovni, kulturni, religijski, društveni i humanitarni život. Ovim Fondom bi upravljao Savez jevrejskih opština Srbije.
2. Da 1941., a ne 1945. godina bude računata kao godina kada je Jevrejima oduzeta sva imovina.
3. Da ovim zakonom budu obuhvaćeni i Jevreji koji su se iz Srbije iselili za Izrael počev od 1948. pa do 1953. godine i kada su pod prinudom morali da se odreknu svoje imovine.
4. Da za pokretnu imovinu bude određen rok od 15 godina do koga je potrebno prijaviti imovinu za povraćaj.
5. Da pre slanja zakona u skupštinsku proceduru na diskusiju i usvajanje Savez jevrejskih opština Srbije bude obavezno pozvan da se upozna sa tekstom zakona i da bude uključen u javnu raspravu.